

Л. І. Обуховська,
 медичний директор комунального підприємства,
 "Рівненська обласна клінічна лікарня", м. Рівне
 ORCID ID: 0000-0002-2471-9277

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.5—6.163

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

L. Obukhovska,
 Medical director of the Municipal Enterprise, "Rivne Regional Clinical Hospital", Rivne

THEORETICAL PREREQUISITES OF STATE REGULATION OF THE COMMUNAL PROPERTY INSTITUTE

У статті доведено, що інститут власності повинен бути спрямованим на дотримання паритету матеріальної рівності громадян країни. Форми власності повинні бути різноманітними з тією метою. Вони повинні надати доступ до власності всім верствам населення, а також підприємцям. Власність є системою відносин, яка повинна регулюватися державою з метою надання доступу до неї. Держава повинна створити умови для можливого переходу власності із рук у руки та трансформації однієї форми власності в іншу. Власність є по суті системою відносин у суспільстві і в економіці, але вона ще й впливає на відносини в інших сферах економіки, суспільного життя, розвитку країн;

Визначено, що державне регулювання інститутом власності проводиться на основі запровадження головного інструменту — системи права. Законодавчі та нормативні акти регулюють систему відносин власності. Законодавчі механізми формують систему власності, захищають її та трансформують. Наявність власності є гарантією заможності населення країни.

Доведено, що система власності щільно пов'язана із інститутом соціальної справедливості. Ця теза знаходить відображення в сучасних концепціях корпоративної соціальної відповідальності, соціального партнерства, які стають основою для практичних заходів зменшення нерівності у статках, доходах людей, яке зумовлюється стрімкими процесами концентрації власності в національних економіках.

Встановлено, що серед форм власності найбільш швидкі трансформації в Україні проявляються в сфері комунальної власності. Це пов'язано із проведенням реформи децентралізації та передачею управлінських функцій держави на місця — місцевим органам влади.

Різні підходи у трактуванні сутності комунальної власності, її призначення та функціями визначаються значною кількістю форм комунальної власності та поширенням сфери застосування.

Зазначено, що під час становлення ринкових відносин та демократичних, ліберальних відносин у сфері державного управління на початку 90-х років структура власності кардинально змінювалася. Вона перетворювалася із державної на інші форми передусім — приватні.

The article proves that the property institute should be aimed at maintaining the parity of material equality of citizens of the country. Forms of ownership should be varied for this purpose. They must give access to property to all sections of the population, as well as to entrepreneurs. Property is a system of relations that must be regulated by the state in order to give access to it. The state must create conditions for the possible transfer of ownership from hand to hand and transformation of

one form of ownership into another. Property is essentially a system of relations in society and in the economy, but it also affects relations in other spheres of economy, social life, and development of countries;

It is determined that state regulation of the property institute is carried out on the basis of introduction of the main tool — the system of law. Legislative and regulatory acts regulate the system of property relations. Legislative mechanisms shape the property system, protect it and transform it. Ownership is a guarantee of the wealth of the country's population;

The ownership system has been proven to be closely linked to the social justice institute. This thesis is reflected in the modern concepts of corporate social responsibility, social partnership, which become the basis for practical measures to reduce inequality in wealth, income of people, which is caused by rapid processes of concentration of property in national economies.

It is established that among the forms of ownership the most rapid transformations in Ukraine are manifested in the sphere of communal property. This is related to the implementation of decentralization reform and the transfer of governmental functions to local authorities.

Different approaches to the interpretation of the essence of communal property, its purpose and functions are determined by a large number of forms of communal property and the extension of its scope.

It was noted that during the formation of market relations and democratic, liberal relations in the sphere of public administration in the early 90-ies the ownership structure changed dramatically. It was transformed from state to other forms — primarily private.

*Ключові слова: теоретичні, державне, регулювання, власність, інститут, комунальна.
Key words: theoretical, state, regulation, property, institute, communal.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Серед форм власності найбільш швидкі трансформації на теперішній час в Україні проявляються в сфері комунальної власності. Це пов'язано передусім і проведенням реформи децентралізації та передачею управлінських функцій держави на місця — місцевим органам влади. Економічною, матеріальною основою передачі таких повноважень є перерозподіл відносин власності, зокрема передача об'єктів державної власності в комунальну власність. Широкий спектр передачі владних повноважень на місця зумовлює і передачу в комунальну власність об'єктів різного призначення. Реформування функцій місцевого управління зачіпає виробничу, сільськогосподарську сферу, соціально-культурну сферу, тому і власність об'єктів, що належить до цих сфер трансформується.

Еволюція форм власності доводить, що від ефективної системи функціонування інституту власності, вирішення питань управління правами на їх реалізацію, ефективного застосування законодавства, системи захисту власності значною мірою залежить добробут громадян, процвітання суспільства та перспективи розвитку державності в країні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Серед сучасних вітчизняних авторів, які досліджували проблеми трансформації власності під впливом процесів децентралізації, світовий досвід процесів

трансформації слід визначити таких: Безтелесна Л.І. [1] — досліджувала соціальні процеси в розвитку суспільства, що пов'язані із шляхами ліквідації нерівності, Валіулліна З.В. [3] — досліджувала форми концентрації власності транснаціональними корпораціями та сучасні напрямки розвитку діяльності корпоративного сектору, Гладченко А.Ю. [2; 4] — доводив, що власність як один із чинників формування процесу економічної рівноваги в країнах світової економіки, Гуськова І.Б. [10] — визначала пріоритети розвитку комунальної власності, як форми впровадження елементів соціальної справедливості, Зима І.Я. [7] — визначав напрями розвитку соціальної сфери, зокрема системи охорони здоров'я на основі розвитку комунальної власності, Сазонець І.Л. [1; 2; 5] — досліджував проблеми концентрації капіталу та одночасно розвинув теорію, запровадження інституту комунальної власності в процесі децентралізації, Сазонець О.М. [11] — визначила можливості діяльності підприємств системи охорони здоров'я на основі функціонування їх як комунальних підприємств, Сменти́на Н.В. [12] — досліджувала ефективність управління комунальною власністю на базі впровадження оціночної діяльності, Тихончук Л.Х. [6] — надала пропозиції щодо удосконалення механізмів державного управління діяльністю корпорацій України.

У своїх працях вітчизняні науковці визначили пріоритети реформи децентралізації влади, сфери першочергової уваги держави в процесі проведення реформи, особливості передачі об'єктів державної власності в комунальну, особливості процедури трансформації власності та переваги для громад.

Таблиця 1. Трансформація інституту власності в контексті досліджень провідних вчених минулого та сучасності

№	Вчені	Напрями досліджень, зміст концепції
1	Давньогрецький філософ Платон (427–347 pp. до н. е.)	Виділяв храмове й державне майно, особисте й суспільне. Наголошував на тому, що влада завжди надає великі переваги. І важливо, щоб люди, які очолюють цю владу, були справедливими, адже несправедливий шлях породжує тиранію, яка то нишком, то насильно захоплює те, що їй не належить. Стверджував, що в державі не повинно бути ні бідних, ні багатих. Надлишок майна породжує неприязнь і розбрат як у державі, так і в приватному житті
2	Арістотель (384–322 pp. до н. е.)	Розглядав її у площині найкращого державного устрою. Тобто чи повинна власність бути загальною (державною) або не загальною (приватною)? Надавав перевагу приватній власності. Арістотель, вбачав – не стільки зрівняти у майнових статках, скільки влаштувати так, щоб люди, від природи гідні, не бажали мати більше, а негідні не мали такої можливості
3	Англійський філософ Дж. Локк (1632–1704 pp.)	Стояв на позиціях приватної власності, але з у мовою того, що людина буде раціонально використовувати природні блага. Наприклад, якщо розглядати власність на землю, то він вважав, що людина може привласнити, таку ділянку, яку зможе самостійно зорати, засіяти, удобрити та спожити вирощений продукт [6]. Але, як свідчить історія, кожна людина прагне розширювати своє майно і не завжди це розширення знаходиться в рамках моралі та закону
4	Французький економіст Ф. Кене (1694–1774 pp.)	Вважав, що забезпеченість власності є основою економічного устрою суспільства. Тобто власність як на нерухомі, так і рухомі багатства повинна бути гарантована (державою) їх законним представникам. Наголошував, що лише за таких умов можливе економічне зростання
5	Англійський утилітарист І. Бентам (1748–1832 pp.)	В основу будь-якої власності вкладає зміст юридичного феномену. Стверджував, що власність і закон разом народжуються, разом і вмирають; поки не було законів, не було і власності; у разі зникнення законів, зникає і власність
6	Р. Оуен (1771–1858 pp.)	Відстоював правову рівність громадян, наголошував на важливості забезпечити кожного освітою, роботою тощо. Стояв на позиціях справедливого перерозподілу благ у суспільстві. Виступав проти приватної власності. Вбачав у ній джерело ворожнечі між людьми, джерело злочинності. В якості альтернативи пропонував кооперативну організацію суспільного виробництва, яка повинна була будуватися в середині старої економічної системи, не руйнуючи її
7	Французький мислитель П. Прудон (1809–1865 pp.)	Якщо власність є природним правом, то це право не соціальне, але антисоціальне. Власність і суспільство – дві речі безумовно несподвдані; змусити з'єднатися двох власників так само важко, як змусити два магніти з'єднатися однаковими полюсами. Суспільство повинно загинути або знищити власність. Таким чином вчений засуджував власність як право, що суперечить природі і розуму
8	К. Маркс (1818–1883 pp.) і Ф. Енгельс (1820–1895 pp.)	У кожному історичному епоху власність розвивалася по-різному і за абсолютно різних суспільних відносин. Відповідно власність потрібно розглядати як таку, що утворюється завдяки суспільним відносинам або іншими словами суспільні відносини, утворюють те, що нині називають власністю. З цього твердження можна зробити висновок, що внаслідок еволюції відносин у суспільстві (суспільний поділ праці, ступінь розвитку продуктивних сили тощо) відбувається трансформація відносин та форм власності
9	Засновник американського інституціоналізму Т. Веблен (1857–1929 pp.)	Мотив, який є основою власності – суперництво; цей же мотив суперництва, на базі якого виникає інститут власності, залишається дієвим у подальшому розвитку цього інституту і в еволюції всіх тих рис соціальної структури, до яких власність має відношення. Вважав, що головний стимул виходив спочатку з відмінностей і заздрості, пов'язаних із рівнем добробуту. Таким чином Веблен, негативно оцінював еволюцію інституту приватної власності, адже з його міркувань, вона призведе до розширення у суспільстві та неминучого антагонізму між багатими та бідними
10	Російський філософ І. Ільїн (1883–1954 pp.)	Розглядав власність із духовного боку. Визнавав приватну власність як таку, що відповідає тому індивідуальному способу буття, який дано людині від природи. Вона йде назустріч інстинктивному та духовному життю людини, задовольняючи її природним правом на самодіяльність і самостійність. Але з поправкою на те, що народ повинен систематично виховуватися до вірного розуміння ідеї приватної власності (обґрунтовував ідеологічний зміст власності). Звертав увагу саме на соціальний бік приватної власності, тобто форму, що на сьогодні зветься соціально відповідальний бізнес

Джерело: складено автором на основі [15; 16].

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Лишаються не до кінця розкритими питання механізму трансформації, чинників реалізації ключових переваг комунальної власності в регіонах та юридичний та суспільний статус комунальної власності і у зв'язку з цим — механізми державного управління системою власності у регіонах, тому основною метою статті є визначення тенденцій та перспектив державного регулювання інституту комунальної власності на основі ефективного проведення реформи децентралізації влади.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ефективне проведення реформ власності може базуватися тільки на основі використання наукових досліджень, що спираються на ґрунтовний аналіз трансформації поняття власності та впливу трансформації інституту власності на суспільно-економічні відносини в країнах світу. Використовуючи дослідження Д. Зюзя

"Гене́за інституту власності та роль держави в трансформації відносин власності" [15] та Гуськової І.Б. "Особливості управління комунальною власністю як специфічною формою групової власності" [16], можна виокремити такі етапи розвитку наукової думки в питання трансформації інституту власності (таблиця 1).

Із поданого аналізу думок мислителів минулого і сучасності щодо функціонування інституту державної власності необхідно визначити, що практично всі вони наголошували, що інститут власності повинен бути спрямованим на дотримання паритету матеріальної рівності громадян країни (Платон, Арістотель, Дж. Локк). Форми власності повинні бути різноманітними з тією метою, щоб надати доступ до власності всім верствам населення, а також підприємцям. До того ж власність є системою відносин, яка повинна регулюватися державою з метою надання доступу до неї. Держава повинна створити умови для можливого переходу власності із рук у

руки та трансформації однієї форми власності в іншу. Тому власність є, по суті, системою відносин у суспільстві і в економіці, але крім того, що власність є сама по собі системою відносин, вона ще й впливає на відносини в інших сферах економіки, суспільного життя, розвитку країн. Ефективність системи власності є основою ефективного функціонування економіки та соціальної сфери.

Державне регулювання інституту власності проводиться на основі запровадження головного інструменту — системи права. Законодавчі та нормативні акти регулюють систему відносин власності. Про це зокрема, говорили Р. Оуен та І. Бентан. Законодавчі механізми формують систему власності, захищають її та трансформують. Захист власності та її трансформація тісно пов'язані із системою матеріального забезпечення громадян держави. Власність формує статки громадян та підприємств, корпоративних структур, тому чим більше власності знаходиться у населення, тим більш воно заможне. Наявність власності є гарантією заможності населення країни. Такий позитивний момент власності визначив Т. Веблен. Він був противником концентрації власності і вважав, що її концентрація призведе до збільшення нерівності.

Саме завдяки цьому чиннику система власності щільно пов'язана із інституту соціальної справедливості. Одним з фундаторів методології державного регулювання соціальних процесів у сфері використання власності був відомий філософ І. Ільїн. Його ідеї знайшли відображення в сучасних концепціях корпоративної соціальної відповідальності, соціального партнерства, які стають основою для практичних заходів зменшення нерівності у статках, доходах людей, яке зумовлюється стрімкими процесами концентрації власності в національних економіках.

Тенденція до зміни форм власності в Україні не є новою. Під час становлення ринкових відносин та демократичних, ліберальних відносин в сфері державного управління на початку 90-х років структура власності кардинально змінювалася. Вона перетворювалася із державної на інші форми — передусім — приватні. В той час було прийнято цілий ряд законів, що регулювали ці процеси. На тепер трансформації власності не є такими масштабними, але вони не можуть проводитися на усталеній методичній основі. Потрібні нові дослідження систем державного управління та визначення на цій основі нових тенденцій в реформуванні законодавчої бази та організаційних процедур.

Основи інституту комунальної власності подані у Законі України "Про власність". У відповідності до статті 35 Закону "Об'єкти права комунальної власності" визначено, що "об'єктами права комунальної власності є майно, що забезпечує діяльність відповідних Рад і утворених ними органів; кошти місцевих бюджетів, державний житловий фонд, об'єкти житлово-комунального господарства; майно закладів народної освіти, культури, охорони здоров'я, торгівлі, побутового обслуговування; майно підприємств; місцеві енергетичні системи, транспорт, системи зв'язку та інформації, включаючи націоналізоване майно, передане відповідним підприємствам, установам, організаціям; а також інше майно, необхідне для забезпечення економічного і со-

ціального розвитку відповідної території". Таким чином, ми можемо побачити, що основними суб'єктами державної власності є органи місцевого самоврядування, що забезпечують розвиток соціальної сфери в регіоні, в тому числі і в сфері охорони здоров'я. Частина друга цієї статті Закону "Про власність" визначає, що "У комунальній власності перебуває також майно, передане у власність області, району чи іншої адміністративно-територіальної одиниці іншими суб'єктами права власності". Таке формулювання закладає основи подальшого розвитку комунальної власності і, зокрема, трансформації всієї системи управління соціальною сферою в країні, передачі майнових повноважень на місця разом з управлінськими функціями та відповідальністю. Натепер цей Закон не є діючим. Замість нього основним документом цієї сфери став Цивільний Кодекс України, який дуже лаконічно в статті 237 визначає сфери поширення комунальної власності.

У відповідності до статті 1 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" "право комунальної власності — право територіальної громади володіти, доцільно, економічно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування" [8]. Таким чином, ми можемо побачити практично повну самостійність місцевих громад у розпорядженні комунальною власністю. Така автономність регіонів у цьому питанні підсилюється статтею 17 цього Закону: "Відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування [8]". Органи місцевого самоврядування перебирають на себе не тільки розпорядчі функції управління власністю на своїй території, але й контрольні. Зокрема в тій же статті зафіксовано, що "органи місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення можуть проводити перевірки на підприємствах, в установах та організаціях, що перебувають у комунальній власності відповідної територіальної громади" [8]. Наявність таких функцій органів місцевого самоврядування дозволять більш оперативно і з більшою користю для громади вирішувати проблемні питання управління комунальною власністю.

Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" регулює процес набуття права комунальної власності називає наступні. В ньому зазначаються такі механізми формування комунальної власності:

- 1) передача майна територіальним громадам безоплатно державою (тобто "роздержавлення");
- 2) передача майна територіальним громадам безоплатно іншими суб'єктами права власності;
- 3) створення майна органами місцевого самоврядування;
- 4) придбання майна органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом [8].

Одним з головних юридичних документів, який роз'яснює статус комунальної власності та сутність його існування в сучасній системі державотворення в Україні

Таблиця 2. Короткий зміст законодавчих актів в сфері комунальної власності

№	Законодавчий акт	Сфера регулювання комунальної власності
1	Конституції України, ст. 143	Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності
2	Цивільний кодекс України, ст. 327	У комунальній власності є майно, у тому числі грошові кошти, яке належить територіальній громаді. Управління майном, що є у комунальній власності, здійснюють безпосередньо територіальна громада та утворені нею органи місцевого самоврядування
3	Господарський кодекс України, глава 8.	Порядок створення комунальних підприємств, структура, органи управління, їх функції в комунальних підприємствах, види діяльності, форми звітності комунальних підприємств, забезпечення прозорості діяльності
4	Закон України «Про місцеве самоврядування», ст. 1	Дає визначення поняття права комунальної власності, а саме: це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування
5	Постанова КМ від 19.02.1996 р. N 222 «Про поетапну передачу до комунальної власності об'єктів соціальної інфраструктури, які належать суб'єктам підприємницької діяльності	Створення сприятливих умов для господарювання суб'єктів підприємницької діяльності, заснованих на загальнодержавній власності, збереження функціонального призначення майна об'єктів соціальної інфраструктури та зміцнення економічних основ місцевого самоврядування
6	Постанова КМ від 2.12. 1996 р. № 1443 «Про поетапну передачу до комунальної власності об'єктів соціальної інфраструктури»	Урахування реальних можливостей державного бюджету щодо фінансування видатків на утримання об'єктів соціальної інфраструктури, які передаються суб'єктами підприємницької діяльності до комунальної власності
7	Постанова КМ від 21.09. 1998 р. № 1482 «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності»	Визначає порядок безоплатної передачі об'єктів права державної власності із сфери управління міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, Фонду державного майна, інших державних органів, які відповідно до законодавства здійснюють функції з управління державним майном, об'єднань підприємств, яким делеговано функції з управління майном підприємств і організацій, заснованих на державній власності, Національної академії наук, галузевих академій наук, інших установ та організацій, яким державне майно передано у безоплатне користування, до сфери управління інших органів, уповноважених управляти державним майном, або самоврядних організацій

Джерело: складено автором на основі [14].

є Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства "Кіровоградобленерго" про офіційне тлумачення положень частини восьмої статті 5 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (справа щодо кредиторів підприємств комунальної форми власності) від 20 червня 2007 року № 5-рп/2007. Зокрема в цьому рішенні зазначено: "метою наділення територіальних громад правом комунальної власності є в першу чергу використання майнових об'єктів для задоволення нагальних потреб жителів цих громад у невідкладних послугах, і лише в другу чергу право цієї форми власності призначено для доцільного, економного та ефективного використання майна територіальних громад в інших інтересах їх жителів" [9]. Таке визначення є повним і ґрунтовним відображення змісту та задач процесу трансформації власності в Україні та набуття місцевими громадами прав на комунальну власність.

Крім того, в цій постанові Конституційного суду зазначається, що "на конституційному рівні принципово відокремлено комунальну власність від державної власності. Комунальна власність не входить до складу державної, є самостійним об'єктом права власності, управління якою здійснює безпосередньо територіальна громада або створені нею органи" [9]. Таким чином, це є

вагомим аргументом самостійності управління громадами комунальною власністю на своїй території та неможливості втручання органів центральної влади в управління комунальним майном.

Однак такі чіткі юридичні викладення потребують наукової трактовки з точки зору державного управління. В цьому контексті необхідно навести думку Гуськової І.Б. щодо наукового підґрунтя поділу власності за типами та класифікації та призначення комунальної власності:

По-перше, це недержавна форма власності. Відносно відособлення місцевого самоврядування як форми народовладдя породжує необхідність створення відповідних економічних стосунків як економічної основи цієї форми влади. Іноді важко розмежувати державну і комунальну власності, оскільки вони обидві є видами публічної власності. Тому ставлення до комунальної власності як до форми державної власності досі залишається дуже поширеним у свідомості громадян.

По-друге, комунальна власність не є приватною в її класичному розумінні. До складу комунальної власності входять соціальний житловий фонд, майно місцевих органів влади, місцеві фінанси, об'єкти, за допомогою яких здійснюється комунальне обслуговування населення, підприємств і організацій території. До неї також

належать споруди і мережі водопровідно-каналізаційного господарства, теплопостачання, електропостачання, інженерна інфраструктура, підприємства і організації місцевого підпорядкування і т.і.

По-третє, комунальна власність на відміну від приватної не може бути орієнтована тільки на отримання доходу. Її розміри мають бути достатніми для нормальної життєдіяльності населення відповідної території. Але це не означає, що місцеві органи влади позбавлені права отримувати економічний ефект від використання комунальної власності [10].

Різновекторні підходи у трактуванні сутності комунальної власності, її призначенням та функціями можна пояснює Н.В. Сментін значну кількість форм комунальної власності.

За думкою науковця, по-перше, критичний аналіз наукових праць показав відсутність системного підходу до проблеми формування інституту комунальної власності, що не дозволяє однозначно судити про особливості його виникнення, по-друге, на державному рівні необхідно розробити класифікацію об'єктів комунальної власності малих та середніх міст за їх функціональним призначенням. Вона дозволяє в більш повній мірі врахувати різні види об'єктів, що перебувають у комунальній власності або можуть бути передані до її складу, по-третє: є необхідність визначення ринкової вартості майна комунальної власності для підвищення ефективності засобів управління ним. Знання справжньої ринкової вартості, розрахованої з урахуванням подальшої долі об'єкта, що оцінюється, його комерційних властивостей, соціальної значимості, дозволяє органам виконавчої влади на місцях обґрунтовувати та відстоювати свою позицію у взаєминах з іншими економічними суб'єктами, оцінювати ефективність укладеної угоди та її результат [12].

У відповідності до "Роз'яснення порядку реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна залежно від форм власності" можна визначити такі сфери регулювання комунальної власності законодавчими та нормативними документами України (табл. 2).

ВИСНОВКИ

Інститут власності повинен бути спрямованим на дотримання паритету матеріальної рівності громадян країни. Форми власності повинні бути різноманітними з тією метою, щоб надати доступ до власності всім верствам населення, а також підприємцям. До того ж власність є системою відносин, яка повинна регулюватися державою з метою надання доступу до неї. Держава повинна створити умови для можливого переходу власності із рук у руки та трансформації однієї форми власності в іншу. Тому власність є, по суті, системою відносин у суспільстві і в економіці, але крім того, що власність є сама по собі системою відносин, вона ще й впливає на відносини в інших сферах економіки, суспільного життя, розвитку країн.

Державне регулювання інститутом власності проводиться на основі запровадження головного інструменту — системи права. Законодавчі та нормативні акти регулюють систему відносин власності. Законодавчі

механізми формують систему власності, захищають її та трансформують. Наявність власності є гарантією можливості населення країни.

Система власності щільно пов'язана із інститутом соціальної справедливості. Ця теза знаходить відображення в сучасних концепціях корпоративної соціальної відповідальності, соціального партнерства, які стають основою для практичних заходів зменшення нерівності у статках, доходах людей, яке зумовлюється стрімкими процесами концентрації власності в національних економіках.

Серед форм власності найбільш швидкі трансформації на теперішній час в Україні проявляються в сфері комунальної власності. Це пов'язано передусім із проведенням реформи децентралізації та передачею управлінських функцій держави на місця — місцевим органам влади.

Під час становлення ринкових відносин та демократичних, ліберальних відносин у сфері державного управління на початку 90-х років структура власності кардинально змінювалася. Вона перетворювалася із державної на інші форми — передусім — приватні. В той час було прийнято цілий ряд законів, що регулювали ці процеси. Натеper трансформації власності не є такими масштабними, але вони не можуть проводитися на усталеній методичній основі.

У відповідності до статті 1 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" ми можемо побачити практично повну самостійність місцевих громад у розпорядженні комунальною власністю. Така автономність регіонів в цьому питанні підсилюється статтею 17 цього Закону.

Різновекторні підходи у трактуванні сутності комунальної власності, її призначенням та функціями можна пояснити значною кількістю форм комунальної власності.

Література:

1. Соціальний концепт суспільних та економічних процесів національного розвитку [Текст]: Колективна монографія [Безтелесна Л.І., Сазонець І.Л. та ін.]: За наук. ред. д.е.н., проф. Безтелесної Л.І. — Рівне: Волин. береги, 2016. — 184 с.
2. Сазонець І.Л., Гладченко А.Ю., Гессен А.Є. Соціально-економічні детермінанти глобальної рівноваги. Рівне. Волинські береги, 2016. 352 с.
3. Валіулліна З.В. Концептуалізація діяльності корпорацій в інформаційно-інституційному середовищі. Рівне. 2018. 232 с.
4. Гладченко А.Ю. Інституційне забезпечення діяльності корпорацій в процесі формування глобальної рівноваги. Рівне. 2018. 244 с.
5. Наукові основи та імплементація світових практик місцевого самоврядування і об'єднання територіальних громад / за ред. І.Л. Сазонця. Рівне. 2017. 216 с.
6. Тихончук Л.Х. Інституційно-економічні засади державного регулювання міжнародної діяльності корпорацій. Рівне. 2018. 308 с.
7. Зима І.Я. Інституційний вплив на трансформацію державного управління системою охорони здоров'я / за ред. І.Л. Сазонця. Рівне: Волинські береги, 2019. С. 202—253.

8. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" 280/97-ВР від 21.05.1997 р. Електронний ресурс. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 10.02.2020).

9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства "Кіровоградобленерго" про офіційне тлумачення положень частини восьмої статті 5 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (справа щодо кредиторів підприємств комунальної форми власності) від 20 червня 2007 року № 5-рп/2007. Електронний ресурс. URL: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/781-komunalna-vlasnist> (дата звернення 10.02.2020)

10. Гуськова І.Б. Комунальна власність як ресурс місцевого самоврядування. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 21. С. 144—147.

11. Альшаафі Мохамед Алі, Сазонець О.М. Підвищення ефективності використання потенціалу закладів охорони здоров'я. Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 26 січня 2019 р.). ЦФЕНД, 2019. С. 60—62.

12. Ефективність управління комунальною власністю на базі впровадження оціночної діяльності (на прикладі міст Одеської області): Автореф. дис.. канд. екон. наук / Н.В. Сментина; Одес. держ. екон. ун-т. — О., 2006. — 19 с.

13. Закон України "Про власність". Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-12> (дата звернення 10.02.2020 р.).

14. Роз'яснення порядку реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна залежно від форм власності. Електронний ресурс. — URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v32_2323-07?lang=en (дата звернення 10.02.2020).

15. Зюзь Д. Генеза інституту власності та роль держави в трансформації відносин власності. Ефективність державного управління. 2017. № 2 (51). С. 102—110.

16. Гуськова І. Особливості управління комунальною власністю як специфічною формою групової власності. Публічне управління: теорія та практика. 2012. № 4 (12). С. 162—167.

References:

1. Beztesna, L.I. and Sazonets, I.L. (2016), *Sotsialnyi kontsept suspilnykh ta ekonomichnykh protsesiv natsionalnoho rozvytku* [The social concept of social and economic processes of national development], Volyn. oberehy, Rivne, Ukraine.

2. Sazonets, I.L. Hladchenko, A.Yu. and Hessen, A.Ye. (2016), *Sotsialno-ekonomichni determinanty hlobalnoi rivnovahy* [Socio-economic Determinants of Global Equilibrium], Volyn. oberehy, Rivne, Ukraine.

3. Valiullina, Z.V. (2018), *Kontseptualizatsiia diialnosti korporatsii v informatsiino-instytutsiinomu seredovyschi* [Conceptualizing Corporate Activity in an Information-Institutional Environment], Volyn. oberehy, Rivne, Ukraine.

4. Hladchenko, A.Yu. (2018), *Instytutsiine zabezpechennia diialnosti korporatsii v protsesi formuvannia hlobalnoi rivnovahy* [Institutional support of corporations

in the process of global equilibrium formation], Volyn. oberehy, Rivne, Ukraine.

5. Sazonets, I.L. (2017), *Naukovi osnovy ta implementatsiia svitovykh praktyk mistsevoho samovriaduvannia i obiednannia terytorialnykh hromad* [Scientific bases and implementation of world practices of local self-government and unification of territorial communities], Rivne, Ukraine.

6. Tykhonchuk, L.Kh. (2018), *Instytutsiino-ekonomichni zasady derzhavnoho rehuliuвання mizhnarodnoi diialnosti korporatsii* [Institutional and economic principles of state regulation of international activity of corporations], Rivne, Ukraine.

7. Zyma, I.Ya. (2019), *Mekhanizmy instytutsiinoi transformatsii derzhavnoho upravlinnia okhoronoiu zdorovia* [Mechanisms of institutional transformation of public health management], Rivne, Ukraine.

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), *The Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (Accessed 25 Feb 2020).

9. Constitutional Court of Ukraine (2007), *Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of the constitutional complaint of the open joint-stock company Kirovogradoblenergo on the official interpretation of the provisions of part eight of Article 5 of the Law of Ukraine "On restoration of solvency of a debtor or bankruptcy" (case of creditors of enterprises of communal ownership)*, available at: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/781-komunalna-vlasnist> (Accessed 25 Feb 2020).

10. Huskova, I.B. (2013), *"Communal property as a local government resource"*, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 21, pp. 144—147.

11. Alshaafi Mokhamed Ali and Sazonets, O.M. (2019) *"Improving the capacity utilization of healthcare facilities"*, *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku ekonomiky, obliku, menedzhmentu, finansiv ta prava* [Current status and prospects of economic development, accounting, management, finance and law], *Materialy Mizhnar. nauk.-prakt. conf.* [Materials International. Research Practice conf.], TsFEND, Poltava, Ukraine, January 26, pp. 60—62.

12. Smentyna, N.V. (2006), *"Effectiveness of municipal property management based on the implementation of valuation activities (for example, cities of Odessa region)"*, Ph.D. Thesis, Odes. derzh. ekon. un-t., Odesa, Ukraine.

13. Verkhovna Rada of Ukraine (2007), *The Law of Ukraine "On Property"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-12> (Accessed 25 Feb 2020).

14. Ministry of Justice of Ukraine (2007), *"Clarification of the procedure for registration of property rights for real estate objects, depending on the forms of ownership"*, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v32_2323-07?lang=en (Accessed 25 Feb 2020).

15. Ziuz', D. (2017), *"Genesis of the property institute and the role of the state in the transformation of property relations"*, *Efektivnist' derzhavnoho upravlinnia*, vol. 2 (51), pp. 102—110.

16. Huskova, I. (2012), *"Features of municipal property management as a specific form of group ownership"*, *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 4 (12), pp. 162—167.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2020 р.